

anders voor ogen: presentie (zowel het concept als de uitwerking ervan) als politieke ethiek. Uiteindelijk draait het begrip presentie om een rechtvaardige en fatsoenlijke samenleving die alle burgers – ook lastige en kwetsbare – binnenboord houdt. Dit boek lijkt daarmee op een testament; na bijna dertig jaar ploeteren wordt het allemaal nog een keer uitgelegd. Een nieuwe generatie kan ermee aan de slag.

Ben de Boer is geestelijk verzorger bij Arkin, GGZ Amsterdam. E-mail: ben.de.boer@arkin.nl.

Jessie Oliveros & Dana Wulfekotte,
De ballonnen van opa

Utrecht, KokBoekencentrum, 2020
ISBN 978 90 2662 3394

Ook kinderen komen in aanraking met dementie, bijvoorbeeld als hun opa of oma eraan lijdt. Hoe leg je uit dat opa verandert? Een nieuw prentenboek biedt uitkomst – en niet alleen voor kinderen. In *De ballonnen van opa* heeft de kleine Lucas ballonnen; elke ballon is een herinnering. Papa en mama hebben meer meegemaakt en daardoor meer herinneringen, dus hebben ze ook meer ballonnen. Opa heeft er helemáál veel. Lucas luistert graag naar de verhalen uit opa's ballonnen.

Gaandeweg verandert er echter iets. De ballonnen van opa beginnen weg te zweven. Opa heeft steeds minder ballonnen. Zelfs hun gezamenlijk ballon – een prachtige herinnering aan een heerlijke dag vissen – begint los te laten. Lucas is in tranen! Wat nu? Lucas' ouders geven hem een meesterlijke tip: zorg jij ervoor dat je jouw nieuwe ballonnen, met de herinneringen waarover opa heeft verteld, weer met hem deelt.

De ballonnen van opa is een indrukwekkend prentenboek. Het bevat mooie en treffende tekeningen, met niet te veel tekst. Op een zeer creatieve en rake manier weet Jessie Oliveros dementie aan kinderen uit te leggen. Ze weet waarover zij het heeft: haar eigen opa leed aan de ziekte. Dat was voor haar aanleiding om een boek te

maken voor haar eigen kinderen. Een kritiekpunt op haar uitleg van dementie is op zijn plaats: elke ballon staat voor een herinnering. Opa kan die ballonnen – en dus zijn herinneringen – steeds minder goed vasthouden. Dementie is echter meer dan vergeetachtigheid. Het gaat ook over het niet meer goed kunnen uitvoeren van alledaagse handelingen, zoals koffiezetten of aankleden. Taalproblemen kunnen optreden, waardoor mensen met dementie soms niet meer goed kunnen spreken. Ook het gedrag of karakter kan veranderen. Het was dus helemaal mooi geweest als de ballonnen ook daarvoor symbool hadden gestaan.

Het boek is een prentenboek en dus geschikt voor peuters en kleuters. Daar wringt het tegelijk. Peuters en kleuters zullen niet zo snel met een opa of oma met dementie te maken krijgen. Mensen met dementie zijn doorgaans, hoewel zeker niet altijd, van hogere leeftijd. Dat betekent dat de kleinkinderen meestal puber of nog ouder zijn. Peuters en kleuters die met dementie te maken krijgen, zien dat dus eerder bij hun overgrootvader of -moeder. Of bij 'superopa', zoals een peuter me onlangs zijn overgrootvader benoemde.

Maar waar *De ballonnen van opa* wringt, biedt het tegelijkertijd ook mogelijkheden. Ik zou dit boek namelijk liever niet als prentenboek voor peuters of kleuters bestempelen, want het is net zo goed geschikt voor volwassenen. Het biedt op een prachtige en creatieve wijze een visie op het omgaan met mensen met dementie: luisteren naar hun levensverhaal, zoals bij de opa in het boek. En door bij hem te blijven, zodra zijn geheugen hem in de steek laat en hij zijn ballonnen niet meer goed vast kan houden. Als omgeving help je hem dan greep te houden op zijn levensverhaal en identiteit.

In Vlaanderen loopt al enkele jaren de bijzondere campagne *Vergeet dementie, onthou de mens*. De insteek is dat, als mensen met dementie beginnen te vergeten, de omgeving hén niet moet vergeten. We moeten hen blijven zien, naar hen blijven luisteren, samen herinneringen delen en hen erbij laten horen. Ieder mens met dementie doet er immers toe. De campagne heeft daarbij

goed begrepen dat je met beeld (zoals cartoons) vaak meer bereikt dan met woorden. Deze campagne doet hetzelfde als het prachtige *De ballonnen van opa*: met beelden en weinig woorden een indrukwekkende visie op dementie blootleggen.

Het zou daarom zonde zijn als dit boek alleen met kinderen zou worden gelezen. Zo liet ik het aan collega's zien, waarbij de reacties unaniem waren: 'Indrukwekkend', 'Bijzonder.' Een collega was zelfs in tranen. Een andere zei: 'Dit boek zou in ieder verpleeghuis moeten liggen.'

Tim van Iersel, dementiedominee en ethicus, is als geestelijk verzorger werkzaam bij WoonZorgcentra Haaglanden. E-mail: tvaniersel@wzh.nl.

Podcast **De zingevers**

Nina Polak & Lex Bohlmeijer

decorrespondent.nl/collectie/de-zingevers

Hoe fijn kan het zijn te luisteren naar iemand die met dezelfde professionele vragen speelt als jij, die over het vak vertelt dat jij ook beoefent? Waardoor je soms iets leert, herkenning kunt bemerken en – niet onbelangrijk – soms ook ongegeneerd op 'fast forward' kunt klikken? Beroepsreflectie on demand, in podcastvorm. Podcast is eigenlijk radio op afroep. Verderop vertel ik: waar en hoe dan? Eerst de inhoud: in de podcastserie *De zingevers* van onafhankelijk journalistiek platform *De Correspondent* gaan de journalisten Nina Polak (correspondent modern leven) en Lex Bohlmeijer (correspondent goede gesprekken) in gesprek met geestelijk verzorgers uit allerlei werkvelden en met uiteenlopende levensvisies, van non-binair via rabbijn naar boeddhist, dominee, raadsman in de psychiatrie, daklozenzorg, bij justitie, enzovoort.

De luisteraar hoort telkens hoe Polak en Bohlmeijer keuvelend op weg gaan naar hun afspraak op – valt hen op – vaak naargeestige plekken. Wat volgt zijn steevast mooie, reflectieve gesprekken. Aanvankelijk heel beschrijvend en komen gaandeweg herkenbare thema's aan de orde: hoe maak je jezelf bekend? Hoe ga je om met de onmacht van het vak? En, als zingeving alledaags blijkt te zijn, hoe breng je dan als professional een spirituele laag aan? Na elk gesprek praten Polak en Bohlmeijer als antropologen in GV-land nog even na: 'Ze zeggen allemaal: we staan half buiten het instituut.' Een frisse journalistieke buitenstaanderblik, met oprechte interesse voor het vak.

Hoewel ik graag en best vaak over mijn vak praat – en natuurlijk allerlei beelden herken – vind ik het heerlijk om zo mee te kunnen luisteren. Soms is het een spiegel, dan weer maakt het me duidelijk waarin ik echt verschil in beroepsopvatting. Maar in al die verscheidenheid van geestelijk verzorgers is het mooi om de gemeenschappelijke grond te zien.

De zingevers kun je vinden op Spotify, via je eigen podcast-app of op de website van *De Correspondent*. De serie begon in november 2019, toen kwam corona, maar er komen telkens afleveringen bij. Alles is terug te luisteren. Als je luistert via de website – als je wilt een maand gratis, maar *De Correspondent* is best de moeite waard om wat vaker te bekijken – dan kun je meteen ook wat achtergrondinformatie lezen en reacties van andere luisteraars, met daarin een zekere polemiek rondom ons vak. *De zingevers* is een uitstekende interviewserie die de vitaliteit en het vernuft van ons vak, in al haar verscheidenheid, goed laat zien.

Gerjos Hengelaar is stafmedewerker inhoudelijk beleid bij Defensie. E-mail: gj.hengelaar@mindef.nl.

Oplissing woordzoeker (p. 57): LEVENSLUST